

SOTNINGSBRANSCHENS CENTRALFÖRBUND R.F.: S ARBETSANVISNINGAR FÖR SOTNINGTJÄNSTER

Dessa arbetsanvisningar har utfärdats 2.2.2001.

Sotningsarbetsanvisningar

Sotning har genom tiderna gjorts för att de förbränningsrester som samlas i rökkanaler och eldstäder ej skulle förorsaka fara för brand. Förutom brandsäkerheten är målen med sotningsverksamheten en ekonomisk användning av energin, miljövård samt människornas hälsa och välbefinnande.

En regelbunden sotning minskar bränsleförbrukningen och befrämjar en fullständig förbränning, vilket minskar utsläpp och onödig belastning av miljön. I en sotad eldstad brinner bränslet bättre och renare.

Sotarnas huvudsakliga arbetsuppgifter är sotning av eldstäder och rökkanaler samt granskning och service. Sotarna iakttar därtill fastigheternas detaljer som hör till person- och brandsäkerheten. Till sotarnas uppgifter hör även

- värmepannors rengöring,
- mätning av verkningsgraden i värmepannor,
- rökkanalernas täthetsprov och videofilmningar,
- reparation av rökkanaler och montering av insatsrör,
- granskning av ventilationsanläggningar, mätning och inställning av luftflöden, service, rengöring, byte av filter och videofilmningar samt
- experttjänster samt rådgivning och information i ärenden som gäller uppvärmning och ventilation.

Rådgivning och information som sker i samband med det övriga arbetet är gratis. Konsultation som kunden beställer är däremot avgiftsbelagd. Utlåtanden ges alltid skriftligt och av utlåtanden tas alltid avskrift, som arkiveras.

Sotarens sakkännedom grundar sig på god yrkeskunskap, erfarenhet och skolning, som kompletteras genom regelbundet deltagande i branschens fortsättnings- och kompletteringsutbildning.

Sotaren befrämjar brandsäkerheten genom att granska och rengöra eldstäder och rökkanaler. I samband med sotningen granskas de säkerhetsavstånd som hör till eldstäder och rökkanaler samt stegarnas och sotningsställningarnas skick. Han meddelar om fel och brister till fastighetens ägare eller innehavare samt förevisar och ger råd till eldstadens användare.

Om sotningens tidpunkt meddelas det skriftligt eller genom att muntligt avtala om tiden med fastighetens ägare eller innehavare. Kunden har möjlighet att flytta den meddelade sotningen till en för honom lämpligare tidpunkt. För sparande av bådas kostnader och rationalisering av sotarens arbete, bl.a. för sotarens resor och arbetstidens del, är det önskvärt, att sotningens tidpunkt är lämplig för bägge parter.

Sotning av rökkanaler

Före påbörjandet av sotningsarbetet skyddas eldstäderna, rökspjällen öppnas och spjällspringorna tätas. Sotningsluckornas täthet kontrolleras och luckorna tätas vid behov. Eventuell maskinell ventilation avstängs.

Små rökkanaler

För sotning av rökkanal väljs en lämplig borststorlek. Kanalen borstas så ren, att fara för soteld ej föreligger, och att den är i användbart skick.

Det sot och slagg som lossnat vid sotningen avlägsnas från kanalens botten.

Därtill granskas rökkanalens skick.

Stora rökkanaler

Vid planering och byggande av stora rökkanaler beaktas olika faktorer vidare än vid mindre rökkanaler. I bruktagande av större rökkanaler godkännes fall för fall och de sotas enligt en uppgjord plan.

Det sot och slagg som lossnat vid sotningen avlägsnas från kanalens botten.

Därtill granskas rökkanalens skick.

Insatsrör och fabriksstillverkade rökkanaler

Vid sotning av insatsrör samt fabriksstillverkade rökkanaler bör alltid de av montören och tillverkaren givna anvisningarna följas. Anvisningen bör vara fäst vid rökkanalen.

Insatsrör är i huvudsak installerade till oljecentralvärmepannors rökkanaler. Före sotningens påbörjande kopplas oljebrännaren bort.

Insatsröret sotas med specialborstar och man bör iaktta försiktighet.

Rökkanalens förlängning

Vid sotning av rökkanalens förlängningsdelar, väljs arbetsmetoden alltid från fall till fall. En del av förlängningarna är fast installerade och de rengörs via den reningslucka som finns i dem. Ofta har till förlängningsdelarna fästs en vindstyrare som vänder sig med vinden.

Styraren lyfts bort från sin axel och rengörs. Samtidigt granskas vindstyraren och den servas vid behov.

Förbindelsekanaler

Förbindelsekanalen borstas och sot och slagg som lossnat avlägsnas från

kanalens botten.

Förbindelsekanaler där man måste gå in i

I förberedningsskedet bör speciell uppmärksamhet fästas vid arbets säkerheten. Vid sotning av förbindelsekanal där man måste gå in i, bör alltid två personer vara med. Före påbörjandet av arbetet bör personsäkerhetsutrustningen granskas noggrant. Även den person som stanna på utsidan bör ha utrustning av samma klass, som den som arbetar in i kanalen. Med detta säkerställs att effektiva räddningsåtgärder genast fås igång vid inträffande av möjligt sjukdomsfall.

Förbindelsekanalen borstas och sot och slagg som lossnat avlägsnas från kanalens botten.

Rökspjäll

Rökspjället rengörs, såvida det ej är inbyggt. I samband med rengöringen granskas rökspjällets skick och funktionsduglighet.

Rökfläkt

I en del av rökkanalerna har i deras övre ända placerats en fläkt. Även fläkten rengörs i samband med sotningen. Före arbetets början, stängs fläkten av. Rengöringen sker med borste.

Efter rengöringen granskas fläktens funktion.

Skorstenens regnskydd

Skorstenens regnskydd skall hindra de olägenheter som regn och blåst orsakar samt förbättra draget i rökanalen. Regnskyddet rengörs vid behov med borste.

Sotbränning i rökkanal

Före det egentliga förbränningsarbetet rengörs kanalen mekaniskt. Ju tunnare sotlagret fås med mekanisk rengöring, desto mindre värme uppstår vid sotbränningen.

Efter säkerhetsförberedelserna och den mekaniska rengöringen påbörjas det egentliga sotförbränningsarbetet. I utförandet av sotbränning deltar alltid två personer, vilka på förhand kommit överens om sina arbetsuppgifter. Den ena arbetar på taket i skorstenens övre del. Han håller kanalen öppen, emedan kanalen ej får bli tilltäppt. Den andra arbetar i kanalens nedre del. Han avskaffar brandrester ur kanalen och reglerar, i den mån det är möjligt, förbränningen (syretillförseln).

Vid behandling av glödande sot och heta verktyg bör speciell uppmärksamhet fästas vid brand- och arbets säkerheten.

Efter sotbränningen bör bevakning fortsättas, ända tills man är säker på att ingen brandfara längre existerar.

Om sotbränning bör sotaren meddela på förhand till kommunens räddningsmyndighet och vid behov komma överens om säkerhetsåtgärder.

Sotning av eldstäder

Kökets spisar

Köksspisen sotas med början från eldhärden i rökgasernas färdriktning. Undre sidan på spishällen och rökgångar borstas. Askan och sotet som finns i rökgångar samt det sot som borstas ur rökkanalen avlägsnas.

Rostjärnet rengörs och askutrymmet töms.

Obs. Varm aska och sot som tagits ur rökkanalen kan förorsaka brandfara.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Bakugnar

Ugnens eldhärd granskas och rökgångar borstas. Det sot och askan som finns i rökgångar samt det sot som bortsats ur rökkanalen avlägsnas. Askutrymmet töms och den s.k. oskanalen granskas.

Obs. Varm aska och sot som tagits ur rökkanalen förorsaka en brandfara.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Värmebevarande spisar eller uppvärmningsugnar

Eldhärd, eldrör, rökgång och värmecirkulationen borstas. Det sot och askan som finns i rökgångar samt det sot som borstas ur rökkanalen avlägsnas. Askutrymmet töms.

Obs. Varm aska och sot som tagits ur rökkanalen förorsaka brandfara.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Öppna spisar

En öppen spis är en eldstad som inte har luckor vid eldhärdens öppning. I en del öppna spisar finns även värmecirkulation, vilken borstas på samma sätt som den värmebevarande spisens värmecirkulation.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Värmekaminer (braskamin)

Kaminens kokplatta borstas. Plattan som styr lågan, rökkanalen samt eventuella rökgångar borstas. Det sot och askan som finns i rökgångar samt det sot som borstas ur rökkanalen avlägsnas. Eldstaden och askutrymmet töms.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Bastuugnar

Bastuugnar som eldas fortlöpande

Konstruktionen av ugnar som eldas fortlöpande avviker avsevärt från varandra. Ugnens värmecirkulation borstas. Även anslutningskanalen borstas, ifall det är konstruktionsenligt möjligt. Rostjärnet rengörs. Det sot och askan som finns i rökgångar samt det sot som borstas ur rökkanalen avlägsnas. Askutrymmet töms.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Engångseldade bastuugnar

Sotningen påbörjas med att stentrymmet skyddas. Det utrymme som finns ovanför stentrymmet och anslutningskanalen borstas. Det rostjärn som finns på stentrymmets undre sida rengörs. Till sist rengörs eldhärden och rostjärnet. Sotet och askan samt det sot som borstas ur rökkanalen avlägsnas. Askutrymmet töms.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Grytor

Löstagbara grytor

Grytan lyfts bort och rengörs. Grytans material bör beaktas vid valet av rengöringsredskap. Grytans eldhärd, värmeomlopp och anslutningskanal borstas. Sotet och askan samt det sot som borstas ur rökkanalen avlägsnas. Askutrymmet töms.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Murade grytor

Den murade grytans värmeomlopp och grytans botten borstas. Den aska och det sot som finns i rök passen, samt det ur rökkanalen borstade sotet, avlägsnas.

Eldstadens skick och skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Värmebatterier och värmecirkulation

Till eldstad kan kopplas s.a.s. värmebatteri eller värmecirkulation, t.ex. för uppvärmning av två eller flera rum. Värmebatteri och värmecirkulation borstas. Aska och borstat sot avlägsnas.

Värmebatteriets och -cirkulationens skick och skyddsavstånden kontrolleras i samband med sotningen.

Centralvärmepannor

Pannor som fungerar med fast bränsle eller tungolja

Enligt sotningsförfordningen sotas pannor och dess kanaler vilka fungerar med fast bränsle eller tung olja en gång per år. Sotningsbranschens Centralförbund har gett en rekommendation att ifall fastighetens ägare eller innehavare rengör en med fast bränsle fungerande panna regelbundet flera gånger per år, rengör sotaren endast kanalerna och kontrollerar, att pannan är brandsäkert användningsskick, ifall det ej annat överenskomms med fastighetens ägare eller innehavare

Det är ändå skäl att rengöra pannan till den del som fastighetens ägare eller innehavare inte genomfört rengöringen.

Värmepannans skick till den del den rengjorts och skyddsavstånden samt rök spjällets funktion granskas i samband med sotningsarbetet.

Rengöring som grundar sig på kontrakt

Om pannan är försedd med transportör, blåsare eller brännare, bryts strömmen före rengörandet. Förbränningskammaren, konvektionsdelen, tuber och rökspärrar samt värmecirkulationen borstas och granskas.

Anslutningskanalen borstas och granskas. Den aska och det sot som finns i värmecirkulationen, samt det ur rökkanalen borstade sotet, avlägsnas.

Värmepannans skick och skyddsavstånden samt rökspjällets funktion granskas i samband med sotningsarbetet. Om pannan är försedd med brännare säkerställs att den startar igen.

Pannor som fungerar med lättolja

De enbart med lättolja fungerande pannors kanaler sotas enligt sotningsförfordningen en gång per två år. Centralvärmepannans och varmluftsaggregatets

förbränningskammare och eldytor rengörs av sotaren endast, då det skilt avtalats om detta mellan fastighetens ägare eller innehavare och sotaren.

Sotning i enlighet med sotningsförordningen

Rökkanalen och anslutningskanalen borstas och granskas. Det borstade sotet och askan avlägsnas.

Värmepannans skick till den del den rengjorts och rökspjällets funktion granskas i samband med sotningsarbetet. Även skyddsavstånden kontrolleras. Slutligen säkerställs att oljebrännaren startar igen.

Rengöring som grundar sig på avtal

Strömmen till oljebrännaren bryts. Förbränningskammaren, konvektionsdelen, tuber och rökspjälarna samt värmecirkulationen borstas. Anslutningskanalen borstas och granskas. Den aska och det sot som finns i rökgångar, samt det ur värmecirkulationen och rökkanalen borstade sotet, avlägsnas. Brännarens flamskiva och tändelektroder rengörs.

Mätning av förbränningsverkningsgraden, om därom skilt avtalats.

Värmepannans skick och säkerhetsavstånden samt rökspjällets funktion granskas i samband med sotningsarbetet. Slutligen säkerställs att oljebrännaren startar igen.

Spannmålstorkugnar och varmluftsaggregat

Före sotningen kontrolleras att brännarens och fläktens ström är avslagen. Tub- och värmeväxlardelarna samt förbränningskammaren borstas. Oljebrännarens brännarhuvud och tändelektroder granskas och rengörs. Den aska och det sot som finns i rök passen, samt det ur värmecirkulationen och kanalerna borstade sotet, avlägsnas.

Även värmeväxlarens yttre del granskas och rengörs. Luckornas tätningar granskas och förnyas vid behov. Fästningsmuttrarna skyddas för korrosion.

Torkugnens och varmluftsaggregatets skick samt skyddsavstånden granskas i samband med sotningsarbetet.

Sotelds skötsel och därtill hörande efterarbeten

Soteld sköts i samarbete mellan brandkår samt möjligen fastighetens ägare eller representant. Sotaren sköter det egentliga sotelds- och rengöringsarbetet. Övriga på plats befinnande hjälper honom, genom att sköta om bevakningen och hindra branden från att sprida sig. Räddningsledaren leder det förebyggande brandbekämpningsarbetet och vid eventuell eldsvåda släckningsarbetet.

Åtgärder vid soteld:

- När sotaren anländer till platsen tar han reda på vilket slag av soteld det är fråga om, gör iakttagelser om omgivningen och uppskattar läget. Ifall brandkåren ej är alarmerad, alarmerar sotaren vid behov brandkåren till platsen.
- Öppna fönster stängs, så att brinnande gnistor inte flyger in i rummen och

- förorsakar eldsvåda. Även uthusbyggnadernas fönster stängs.
- På vinden granskas hur lång sträcka skorstenen går i vågrätt riktning och om det finns fara för, att skorstenen kan stockas på vindssträcken.
 - Rökspjällen öppnas så att hettan inte smälter fast dem i ramarna.
 - Kontrolleras, att tapet inte har applicerats på skorstenens väggar.
 - Ifall klädskrubb är belägen vid skorstenen, töms den från kläder.
 - Kontrolleras, att det runt skorstenen inte finns lättantändligt material.
 - Rökkanalen hålls öppen och man strävar till att kontrollera branden genom att minska eller öka förbränningsluftens tillförsel genom sotluckan eller eldhärden.
 - Kanalen borstas med kätting, fastän ej uppenbar tilltäppningsfara skulle finnas. På detta sätt minskas brandbelastningen samt brandtiden och härmed risken för att det uppstår sprickor i kanalen.
 - Kanalens botten töms från brandrester som faller dit.
 - Vattentaketets brytningspunkter hålls fria från gnistor så att underslagen ej antänds.
 - Man granskar och bevakar, att branden inte sprider sig i byggnaden eller till omgivningen.

Efterarbeten

Ventilering (nedkylning) påbörjas genast, då det är möjligt. Detta sker genom att öppna bottenluckan och leda ersättningsluft utifrån.

När sotelden brunnit till slut, borstas rökkanalen ren och den töms från brandrester. Innan brandkåren avlägsnar sig från platsen, bör vattentaketets brytningsfogar och vattenrännorna spolats med vatten samt omgivningen granskas. Man kommer överens med räddningsledaren om nedkylning av rökkanalen samt efterbevakningen.

Följande dag bör det göras en fullständig sotning. Skorstenen och eldstaden bör granskas så att möjliga skador som sotelden orsakat upptäcks.

Sotelden har skötts kontrollerat när

- man har verkat i samråd med brandkåren,
- man har skött om tillräcklig efterbevakning,
- skorstenen har rengjorts,
- skorstenen och kanalerna har granskats och eventuella skador konstaterats,
- skador och eventuella begränsningar i användningen av rökkanal eller eldstad har meddelats till byggnadens ägare eller användare
- orsaken till sotelden har klargjorts för byggnadens ägare eller innehavare och man har föreslagit åtgärder för att undvika nya soteldar.

När sotningsarbetet avslutats är rökkanaler, eldstäder och rökgångar borstade. Det sot som kan utgöra en fara för soteld har avlägsnats. Det borstade sotet och askan från rökkanalens botten, eldstaden och askutrymmet har avlägsnats. Det sot och den aska som avlägsnats har placerats i ett brandsäkert förvaringskärl.

Eldstädernas och skorstenarnas skick och användbarhet samt den till eldstäderna och skorstenarna applicerade tilläggsutrustningens funktion är granskad. Man har försäkrat sig om att eventuella spjäll som hör till eldstaden fungerar.

Eldstaden med tillhörande rökkanaler samt ventilationen har återställts i det användningsskick det var vid påbörjandet av sotningen. Arbetsomgivningen är uppsnyggad efter arbetets utförande.

Under arbetets gång har man observerat eventuella skador i eldstäder och rökkanaler samt andra fel och brister. Om dessa har fastighetens ägare eller innehavare informerats. Ifall det i samband med sotningen konstaterats fel och brister i eldstaden eller rökkanalen, som hindrar en trygg användning, och vilka kan orsaka brandfara, har om dessa skriftligen meddelats till den sotade fastighetens representant och kommunens brandmyndighet. Fastighetens ägare eller innehavare har uppmanats att ofördröjligen reparera saken.

Till fastighetens ägare eller innehavare har det vid behov givits råd och handledning gällande eldstädernas användning.

För fastighetens ägare eller innehavare har klargjorts de orsaker, vilka möjligen har lett till, att det i skorstenen har bildats undantagsvis mycket slagg och sot. Fastighetens ägare eller innehavare har informerats, om vad som bör göras för att få saken reparerad.

Alla arbeten har utförts omsorgsfullt, enligt goda arbets seder och detta dokumentets anvisningar. Stegar, eldstäder och rökkanaler som omfattats av rengörning och granskning är trygga och i användbart skick.

Sotningen utförs i enlighet med dessa föreskrifter, såvida eldstads- och rökkanalskonstruktionerna, fel installerade sotningsluckor eller övriga anläggningar och inredningar, ej hindrar detta.

Denna anvisning kompletterar inrikesministeriets förordning om sotning (Sm1999-00257 / Tu-33).

Denna anvisning hör samman med den av Sotningsbranschens Centralförbund r.f. givna modell om sotningens enhetsmängder.

Denna anvisning är en förkortning av Sotningsbranschens Centralförbund r.f.: s modellhandbok innehållande tjänsters arbetsanvisningar. Ifall oklarhet om denna anvisnings innehåll uppstår, avgör utgivarens ståndpunkt.

© Sotningsbranschens Centralförbund r.f. 2001

Kopiering av denna föreskrift är enligt upphovslagen förbjuden.

Beställningar:

Nuohousalan Keskusliitto ry, Katajanokankatu 3 B 9, 00160 Helsinki,
tel. (09) 6844 160, fax (09) 6844 1629, e-mail info@nuohoojat.fi